

bis est manifesta. Quia eo ipso, quod Filius dicitur accipere a Patre, significatur distinctus, cum ergo dicitur accipere omnia, ita intelligendum est, ut non destruat ipsum accipere, destrueretur autem, si tolleretur distinctio: recte ergo intelligitur de omnibus, præter personalem proprietatem, in qua sola est distinctio. Dicitur etiam potest Pater, dedisse omnia Filio, quia illi dedit divinitatem, in qua omnia, vel formaliter, vel eminenter continentur.

3. *Dubium.*—Hinc vero dubitatio orta est inter scholasticos, an dicendum sit, Patrem dedisse Filio omnem suam entitatem, vel potius aliquam non dedisse. Aliqui enim hoc posteriori modo loquuntur, ut Torres, lib. de Trinitate, q. 39, art. 2, quem aliqui moderni sequuntur. Quia paternitas est aliqua entitas, hanc non communicat Pater Filio, ergo, etc. Alii vero nolunt ita loqui, sed aiunt, Patrem communicasse Filio omnem entitatem, non tamen omni modo, quo illam habet. Nam in Patre solum est una entitas, ergo non potest quamdam communicare et alteram non. Tamen illam entitatem in Patre habet modum essendi absolutum et respectivum, communicatur autem priori modo, non posteriori.

4. *Resolutio.*—Ego vero sentio, illud signum, omnem, accipi posse, vel ut distribuens vel quasi signum totalitatis, ut sic dicam, ut idem sit, omnem, quod, totam. Priori modo valde improprie hic sumitur, quia ubi non est pluralitas, non est distributio, certum est autem in Patre non esse plures entitates. Et ideo in illo sensu non oporteret quæstioni respondere, sed potius non admittere illam. Si vero propter solam distinctionem rationis ita loqui velimus, sicut dicimus omnia attributa, omnes ideas, vel perfectiones Dei: sic vera est particularis negativa, scilicet Patrem non communicare Filio omnem entitatem suam, quia revera paternitas non tantum est modus, sed vera entitas. At vero si loquamur de tota entitate, concedendum est, Patrem totam suam entitatem communicare, alioqui communicaret partem, quod repugnat indivisibili entitati, ut in simili dixit Concilium Lateranense in capite *Damnamus*, de summa Trinitate et de Fide catholica. Sic autem optime dicitur, non communicare omni modo, quod nos dicere possumus non totaliter, quia non communicat illam modo relativo opposito filiationi.

5. *Distinctio dicat ne perfectionem, an imperfectionem.*—Ad rationem respondeo, distinctionem, ut sic, non dicere formaliter perfectionem, quia in negatione consistit, suppo-

nere tamen illam et hac ratione intra Deum inveniri, quia et perfectio fecunditatis, et quidquid perfectionis sine imperfectione esse potest in re absoluta et respectiva, intra ipsum reperitur. Cum autem quæritur, an illa sit summa distinctio, sub distinctione respondere possumus, esse summam intensive, non extensive. Hoc secundum probat ratio facta, quia non est illa talis distinctio, quæ excludat omnem identitatem, quia hoc non ad perfectionem, sed ad limitationem et imperfectionem naturæ pertineret. Primum autem patet, quia inter personas divinas est maxima oppositio, majorque repugnantia et una sit alia, quam possit esse inter res creatas distinctas.

6. Atque huc spectat, quod dixit Bernardus, libro 5, de Consideratione, cap. 8: *Dicamus tres, non ad præjudicium unitatis, dicamus unum, non ad confusionem Trinitatis.* Et nos addere possumus. Dicamus realiter distinctos sine præjudicio identitatis, sic etiam Sophronius in epist. quæ habetur in 6 Synod., Act. 11, inquit: *Neque unum, quod extra unum est, tria recipit, neque tria secundum quod tria sunt, unum admittit*, id est, neque unitas Dei admittit talia tria, quæ non sint illud unum, neque Trinitas personarum admittit unitatem in persona. Sic etiam intelligendum est, quod dixit Joannes Theologus Latinus in Concilio Florentino, sessione decima sexta, circa finem: *Quamvis tres sint hypostases re ipsa differentes, unicum Deum et opificem credimus.* Ita denique exponendus est Damascenus, lib. 1, de Fide, cap. 11, ubi videtur constituere differentiam inter personas creatas et divinas, quod illæ in re distinguuntur, hæc vero intelligentia et ratione. Quem locum ita exponit D. Thomas, in 1, distinct. 2, art. 4, et d. 25, quæst. unica, art. 4, ut ratione intelligat, id est, relatione. Damascenus autem aperte de intelligentia loquitur, non tamen dicit per solam illam personas distingui, sed processiones et reali proprietate. Differentiam autem inter personas creatas et divinas in hoc ponit, quod distinctio personarum in creatis est cum exclusione omnis identitatis. Unde fit, ut et loco et tempore personæ separari possint, atque adeo ut earum distinctio possit (ut ita dicam) oculis videri, personæ autem divinæ ita distinguuntur, ut alias unum sint et inseparabiles: et ideo dicit earum distinctionem sola intelligentia percipi.

CAPUT III.

SICUT TRINITATE SUNT TRES PERSONÆ, ITA ETIAM ESSE TRES PERSONALITATES REALITER DISTINCTAS.

1. Quod in Deo plures personæ sint et quod illæ sint tres, et non plures, neque pauciores, in primo libro ostensum est, et ex distinctione reali, quam inter eas ostendimus, evidentius confirmatur. Quia si realiter distinguuntur personæ, ergo una non est alia, hanc enim negationem, vel solum, vel præcipue importat distinctionis vox, præsertim realis, ergo vere, ac proprie numerantur, ac vocantur tres personæ.

2. *Tres personæ non sunt una persona.*—Adde, personas divinas ita esse distinctas in sua personali ratione, ut nullo modo dici possint una persona, sed tantum plures, seu distinctæ, aut tres. Hoc de fide certum est contra Sabellium, quia in Dei unitate ita est Trinitas confitenda, ut non confundantur personæ, confunderentur autem, si una persona essent. Unde est illud Athanasii in suo Symbolo: *Fides autem catholica hæc est, ut unum Deum in Trinitate, et Trinitatem in unitate veneremur, neque confundentes personas, neque substantiam separantes: alia est enim persona Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti, ut ergo personæ non confundantur, ita sunt confitendæ distinctæ, ut nullo modo in una coalescere existimentur.* Ratio autem est, quia distinctio personalis, seu inter personas immediate et quasi contradictorie opponitur unitati personali, seu in persona, et ideo talis distinctio et unitas non potest simul convenire eisdem personis. Et declaratur, ac confirmatur, quia si personæ sunt distinctæ, jam una non est alia. At neque ambæ esse possunt una tertia persona (ut sic dicam) quia illa tertia non erit substantia distincta in re ab illis duabus personis, ergo non est persona, quia non est incommunicabilis pluribus personis, quod est de ratione personæ, ergo, ut personæ sint tres et distinctæ, necesse est, ut non possint esse una persona.

3. *Nec unum suppositum.*—Atque ob eandem rationem, et cum eadem certitudine sequitur, non posse tres divinas personas esse unum suppositum, tum quia etiam est de ratione suppositi, ut sit incommunicabile: si autem personæ divinæ essent unum suppositum, jam illud suppositum realiter esset commune

multis personis, et suppositis, quod est contra rationem suppositi, tum etiam quia tale suppositum esset in natura intellectuali, nempe divina, ac proinde esset persona, essent ergo una persona, cujus oppositum ostensum est. Idemque dicendum est sub nomine hypostasis. Nam tres divinæ personæ ita etiam sunt tres hypostases, ut non possint dici una hypostasis: juxta usum receptum illius vocis, jam enim idem significat, quod suppositum, ut supra visum est. De nomine autem substantiæ jam diximus supra, esse æquivocum, nam potest et naturam, et suppositum significare. Unde constat, non posse tres personas dici tres substantias, et unam substantiam in uniformi, seu univoca significatione, sic enim vel dicerentur una persona, vel tres naturæ: quapropter vel non est ita loquendum, vel explicanda est æquivocatio, ut vitetur periculum erroris.

4. *Esse in Deo tres personalitates.*—Tandem ex dictis concluditur, personas divinas non solum in concreto esse tres personas realiter distinctas: sed etiam habere tres personalitates realiter distinctas. Hæc assertio sub his terminis non est ab Ecclesia definita, nec in sacra Scriptura expressa, et ideo non est simpliciter de fide. Maxime, quia non defuerunt theologi, qui noluerint admittere hunc modum loquendi in abstracto de personalitatibus divinis, contra illos vero disputabimus infra librum. Nunc autem supponimus, esse in Deo proprietates reales constituentes personas, quas nos abstracte concipimus, recteque significamus, ita ut licet modus concipiendi sit ex imperfectione nostra, nihilominus res concepta, et significata vera, et realis sit. Has ergo proprietates, personalitates vocamus, easque asserimus ita esse distinguendas, et multiplicandas in re ipsa, sicut ipsasmet personas. Quod facile probari potest. Primo ex simplicitate illarum personarum: tanta enim est, ut in re non admittat distinctionem inter personam, et proprietatem, seu personalitatem suam, ideoque sint convertibiliter idem, ergo quantum distinguitur persona a persona, tantum necesse est distingui personalitatem a personalitate. Secundo, quia si personæ distinguuntur, est propter oppositionem, et distinctionem personalitatum inter se, ut in sequentibus videbimus, ergo tantum necesse est esse distinctionem, et pluralitatem personalitatum, quanta est personarum.

5. *Regula de unitate nominis substantivi.*—Ut autem hæc veritas magis confirmetur, ac

declaretur, notanda est regula communiter a theologis recepta, quæ ad cætera omnia in sequentibus tractanda, multum deserviet: nimirum ad unitatem nominis substantivi sufficere unitatem formæ, formaliter significatæ per nomen, seu formæ, a qua tale nomen sumptum est. Quam regulam tradit divus Thomas, 1 par., q. 36, art. 4, et q. 39, art. 3, eademque supponit in 3. par., q. 4, art. 6, ad 1, Capreolus, in 1, dist. 4, q. 1, art. 1, ad 1. Aureolus, Scotus 1. distinct. 12, q. 1, § *Juxta questionem*, et alios pro eadem regula retuli in 1 tom. 3. part., disp. 13, sect. 2, et in sequenti libro plura de illa dicam. Rationem ejus reddit divus Thomas, quia nomen substantivum significat modo quodam absoluto, seu per modum substantiæ, aut per se stantis, substantia vero, sicut per se habet esse, ita per se habet unitatem suam, ergo nomen substantivum, quod per modum substantiæ significat, habet unitatem a forma, quam formaliter, et per modum subsistentis significat, quia illa secum affert suam unitatem, ergo ad illam sufficit. Quæ ratio non placet Scoto supra, sed non affert aliam meliorem, ut videbimus infra agentes de terminis adjectivis. Alii addunt rationem aliam, scilicet nomen substantivum significare directe formam, reliqua vero connotare, et ideo a forma accipere unitatem suam, quia unumquodque nomen accipit suam unitatem a suo directo significato, nam aliud est, quod directe demonstrat. Sed hæc ratio, nisi includat rationem D. Thomæ, parum probat, alioqui etiam procederet de nomine adjectivo, nam illud etiam directe significat formam, et connotat subjectum formæ, ergo etiam in illo unitas formæ deberet ad unitatem sufficere, quod tamen non ita est, ut videbimus. Oportet ergo addere, nomen substantivum significare directe formam per modum per se stantis, et ita involvitur ratio D. Thomæ. Quocirca, licet contingat, talem formam immediate subsistere in multis suppositis, tamen ex vi nominis substantivi significatur per modum unius constituti per talem formam, et ideo licet plura sint supposita, per illud nomen solum significantur, ut habentia unitatem in tali forma, ideoque nomen substantivum a tali forma sumptum, singulariter, et non pluraliter, de illis prædicatur.

6. *Alia regula de pluralitate.* — Ex hac regula sequitur alia, videlicet, ad pluralitatem nominis substantivi necessariam esse multitudinem formæ directe, ac formaliter significatæ per nomen. Hoc facile patet, quia si ad

unitatem concreti substantivi sufficit unitas formæ, etiamsi supposita plura sint, ut ostendimus, ergo ad pluralitatem ejusdem nominis necessaria erit pluralitas formarum, quia si hæc non esset necessaria, posset stare hæc pluralitas concretorum cum unitate formæ seu abstracti, quod repugnat superiori regulæ. Hæc ergo posterior regula evidenter sequitur ex priori: potestque inductione probari, nam hæc ratione tres personæ non sunt plures dii, quia deest eis aliquid necessarium ad pluralitatem, quod non est, nisi pluralitas deitatum, nam deitas est forma directe significata per nomen Deus. Similiter Pater, et Filius vere sunt unus spirator, et non plures ob eandem rationem, et sic de aliis.

7. Ex his ergo concluditur ratio, nam Pater, Filius, et Spiritus sanctus sunt tres personæ secundum fidem Catholicam, et non sunt una persona, ut ex eadem fide ostensum est: ergo habent tres personalitates et non unam. Probatur consequentia, quia nomina *Persona*, *suppositum*, et *hypostasis*, substantiva sunt, nam et substantiam significant, et per modum substantiæ, et per se stantis, ut evidenter constat ex modo significandi talium vocum, et ex modo concipiendi omnium hominum. Imo, sicut Aristoteles in *Prædicamentis* dixit, primam substantiam esse primo, et maxime substantiam, ita dicere possumus, hæc nomina significantia primam substantiam, quatenus et in se subsistit, et incommunicabilis est, esse maxime substantiva inter omnia nomina concreta. Ergo in his omnibus maxime locum habent regulæ positæ. Constat autem nomine *Personæ* formalius magisque directe significare personalitatem, quam naturam, ut notavit divus Thomas, 1 part., quæst. 29, art. 4, estque ex ipsa voce satis per se notum. Ergo, ut persona possit pluraliter prædicari, necesse est, ut personalitates eodem modo multiplicentur, in tanto, nimirum, numero, in quanto personæ plures esse dicuntur. Et similiter hæc pluralitas personalitatum sufficet, ut personæ plures sint, quantumvis natura sit una. Sicut etiam e contrario unitas personalitatis sufficit ad personæ unitatem, etiamsi naturæ multiplicentur, ut in Christo Domino videre licet.

8. *Prima difficultas circa regulas.* — Argumenta, si quæ sunt, quæ contra hanc veritatem fieri possunt, in sequenti capite melius tractabuntur. Nunc circa regulas positas occurrit difficultas; quoniam ex illis sequi videntur duæ aliæ. Una est ad pluralitatem nomi-

nis substantivi concreti sufficere pluralitatem formæ significatæ formaliter per nomen. Altera est consequens ad istam, scilicet ad pluralitatem nominis substantivi concreti necessariam non esse pluralitatem suppositorum cum pluralitate formarum. Hæc posterior evidenter sequitur ex priori, nam si ad pluralitatem dicti significati sufficit pluralitas formarum, ergo si plures formæ tales sint in eodem supposito, erunt plura concreta substantiva a tali forma sumpta, ergo ad eorum pluralitatem necesse non est, ut simul concurrat pluralitas suppositorum. Quod vero prior regula sequatur ex præcedentibus, patet, quia oppositorum esse debet eadem, seu proportionalis ratio.

9. Ad hanc difficultatem quidam respondent, concedendo sequelam et admittendo has etiam duas ultimas regulas, et ea nomina, quæ ex illis inferri possunt, ut, Verbum, si assumeret plures humanitates, futurum fuisse plures homines et Patrem æternum, quatenus virtutem generandi et spirandi habet, esse duo principia, saltem secundum rationem et similia. Ego vero oppositam sententiam defendi in primo tomo, tertia parte, disput. 13, sect. 3, quam nunc etiam probabilior censeo, infra vero occurret occasio peculiaris illam tractandi, cum agemus de principio Spiritus sancti, et ideo in illum locum remitto nonnulla, quæ circa opinionem illam addenda occurrerant. Nunc ergo breviter respondeo, negando sequelam. Et ad probationem assero, non esse eandem rationem pluralitatis, seu multitudinis, quæ est unitatis, quia ad unitatem sufficit unio multorum in eodem supposito, ut citato loco, tertia parte, magis late declaravi, et in sequentibus attingemus.

10. *Altera difficultas.* — Alia difficultas circa eandem regulam occurrebat, quia si personalitatum pluralitas necessaria est, ut personæ possint plures numerari, eadem ratione erunt necessariae plures sapientiæ, ut dicantur plures sapientes et plura dominia, ut dicantur plures dominantes, quod tamen falsum est. In hac vero difficultate inculcatur alia regula de prædicatione nominum adjectivorum, quam in fine hujus libri trademus. Nunc breviter dicimus, regulas a nobis positas procedere in nominibus substantivis, quia nomen, *Persona*, substantivum est. Et ita concedimus sequelam in aliis omnibus substantivis dictis de tribus personis, et ideo Athanasius in suo symbolo negat, tres personas esse tres omnipotentes, utique substantivæ, quia unam tantum habent omnipo-

tentiam, idemque erit de sapiente eodem modo sumpto, et de Domino, vox autem Dominantis adjectiva est, et ideo dispar est de illa ratio, ut infra dicemus.

CAPUT IV.

SINTNE IN TRIBUS PERSONIS TRES SUBSISTENTIÆ PERSONALES REALITER DISTINCTÆ.

1. *Sensus questionis.* — Hanc quæstionem disputavi late, in 1 tomo, 3 p., disp. 11, sect. 4. Non potest hoc autem omnino prætermitti, quia est necessaria ad explicandam distinctionem personalem divinarum personarum: eam tamen ad brevem summam redigam. Advertendum igitur est, hoc nomen, *subsistentia*, apud antiquos Patres frequentius accipi in vi concreti ad significandam hypostasim, seu personam. In quo sensu nulla est quæstio inter Catholicos, nam de fide est, dari in Trinitate tres subsistentias realiter distinctas, id est, tres hypostases. Et sub illis terminis invenitur illa locutio in 5 et 6 Synodo, et fere in aliis Græcis translatis in latinam linguam: semper tamen Græce respondet vox *hypostasis*. Unde etiam Concilium Lateranense sub Martino V, et Justinus Imperator in edicto ad Joannem papam, et alii sæpe, subsistentiam illo modo accipiunt, cum de tribus subsistentiis in Trinitate loquuntur. Scholastici vero eam vocem sumunt in vi nominis abstracti, ad significandum proprietatem illam, seu rationem, a qua habent personæ, quod subsistent, et in hoc sensu sunt de præsentis quæstione opiniones inter scholasticos.

2. *Prior opinio negans.* — Prima opinio negat, esse in tribus personis tres rationes subsistenti, sed unam tantum essentialem et absolutam. Ita tenuit Durandus, in 3, distinct. 1, quæstione secunda, et ibi Capreolus, et Paludanus, idemque sentit Scotus, quæstione 2, § *Ad questionem igitur*, et aliis in locis, quæ dicto loco retuli. Fundamenta afferuntur multa, sed unum est caput omnium et difficile, scilicet, quia divina natura per se ipsam essentialiter subsistens est, ergo non subsistit in personis per proprias aliquas subsistentias personales, ergo non dantur, in divinis personis tres personales subsistentiæ realiter inter se distinctæ. Antecedens probabitur a nobis infra in libro sequenti. Nunc breviter declaratur, quia esse divinum est ipsum esse per essentialitatem. De ratione autem intrinseca et essentiali hujus esse est, quod sit subsistens: nam sicut

per se et essentialiter necessario est, ita etiam necessario, ac essentialiter per se est: subsistentia autem nihil aliud est, quam per se existentia. Consequentia autem prima probatur primo, quia subsistentia personalis ad hoc tantum est ut natura per illam subsistat, sed jam hæc natura per illam subsistat, sed jam hæc natura divina per se subsistit præcisa relatione, ergo non conjungitur relationi, ut per illam resistat, ergo relatio non affert secum specialem subsistentiam. Secundo, quia nulla subsistentia est amplius terminabilis, quia repugnat subsistentiæ esse in alio: ergo non potest persona divina habere subsistentiam propriam, per quam terminet absolutam: ergo nullam habet propriam, ac personalem: quia munus subsistentiæ est terminare: ergo hoc ablato, necessaria non est, neque possibilis. Alii argumentantur tertio ex propria ratione relationis, quia cum sit esse ad aliud, non potest dare subsistere, juxta Augustinum 7, de Trinitate, cap. 4, ubi dicit: *Omnem rem ad se subsistere et multo magis Deum.*

3. *Assertio affirmans.* — Dicendum vero est, dari in divinis personis tres subsistentias personales inter se realiter distinctas. Hæc assertio communis est theologorum, et mihi videtur certa. Sumitur ex D. Thoma, 4 p., q. 29, tota, et 30, et q. 38, art. 4, ad 3. Ubi Cajetanus idem tenet, et 3 p., q. 2, art. 1 et q. 3, art. 3. Et communiter Thomistæ et recentiores theologi. Et sumitur etiam ex Scoto quodlibet 4 et 5, Henrico quodlib. 5, quæst. 8, et Alensis, 3 p., quæst. 2, memb. 3. Et denique omnes, qui negant subsistentiam absolutam, necessario concedunt has relativas, quos infra suo loco referemus. Probatur autem primo ex Conciliis, et Patribus, adjuncta regula tradita in capite superiori. Nam Patres et Concilia tres personas absolute vocant tres subsistentias. Et licet utantur nomine *subsistentia* pro concreto, tamen cum vox illa substantiva significet, sentiunt dicti Patres, divinas personas non adjective tantum, sed substantive esse tres subsistentes. Unde recte concluditur etiam formale significatum illius vocis in divinis personis multiplicari. Sicut ergo in Deo sunt tres subsistentes substantive, ita etiam sunt tres rationes subsistendi, et has vocamus tres subsistentias personales.

4. Secundo probatur assertio ex resolutione præcedentis capitis. Nam in Deo sunt tres personalitates, ex principio posito, quia persona substantivum nomen est: ergo sunt tres subsistentiæ personales, ut loquitur etiam So-

phronius in sua Epistola, quæ habetur 6 Synodo, actione 11. Probatur consequentia, quia est ab inferiori ad superius, nam de ratione personalitatis est, ut sit subsistentia. Addit vero; quod sit incommunicabilis et in natura rationali, atque ita homo ab eodem habet, quod subsistat, et quod sit persona. Et ideo etiam in Christo Domino sicut non datur personalitas creata, ita nec subsistentia creata.

5. *Evasio.* — Respondent tamen auctores contrariæ sententiæ, aliud esse in creaturis, aliud vero in Deo, quia creaturæ ab eodem formali principio habent subsistere et incommunicabiliter subsistere, quia subsistentia creata limitata est. Persona autem divina aliunde habet subsistentiam et aliunde incommunicabilitatem: nam subsistentiam habet ab essentia, tamen quia illa est infinita et communicabilis, indiget relatione, ut ab illa habeat incommunicabilitatem. Unde fit, ut in divinis personis multiplicentur tres incommunicabilitates, et consequenter tres personæ, et tres personalitates, quia personalitas non dicit rationem subsistendi absolute, vel utcumque, sed dicit rationem incommunicabiliter subsistendi. Et eodem modo respondent ad Patres, locutos esse de subsistentia, prout idem est, quod hypostasis, vel suppositum, de cujus ratione etiam est incommunicabilitas.

6. *Refellit.* — Hæc doctrina in se quidem vera est, male tamen applicatur. Nam ex ea convinci potest, quod intendimus. Quoniam illa incommunicabilitatis non potest esse mera negatio, alioqui persona divina supra Deum subsistentem, ut sic, solam negationem adderet, quod plane falsum et absurdum est. Quia inde sequeretur, hunc Deum absolute subsistentem, esse incommunicabilem quoad totam suam entitatem absolutam, positivam et realem, quia propter solam negationem non communicatur, vel, quod perinde est, soli negationi non communicatur, imo cum illa negatio dicatur esse incommunicabilitas, per illam constitueretur illa entitas prorsus incommunicabilis. Præterquam quod intelligi non potest, quomodo triplex illa negatio pura cadat in divinam subsistentiam essentialem, et quomodo per negationem constituatur persona, vel in quo incommunicabilis reddatur una persona respectu aliarum ejusdem naturæ. Necessarium ergo est, ut per illam vocem *subsistentiæ incommunicabilis*, significetur aliqua forma positiva, ita propria unius personæ, ut non communicetur aliis.

7. Interrogo igitur, an illa forma ex pro-

prio conceptu, et ratione sit subsistens, seu ratio subsistendi, necne. Si primum detur, illud ipsum est quod intendimus: nam illa forma incommunicabilis in unaquaque persona divina non potest esse nisi propria ejus relatio, ut nunc suppono: ergo si talis forma ex propria ratione est subsistens, vel ratio subsistendi illud habet ex ratione propria, ac personali, seu relativa (hæc enim omnia convertuntur in divinis, ut infra dicam) quod autem hujusmodi est, multiplicatur in divinis personis, ut sæpe dictum est. Si autem illa forma ex propria ratione non est subsistens, seu ratio subsistendi, manifeste sequitur, in Deo non esse tres personas, nec tres subsistentes, sed ad summum unum subsistens affectum pluribus formis quasi adjacentibus illi. Declaratur hoc, quia si formæ illæ ex propriis rationibus secum non afferunt subsistentiam, necessarium est, intelligantur advenire rei subsistenti, et illi quasi adjacentem, nam hæc duo immediate, et adæquate dividunt formam, seu proprietatem, quia oportet, ut vel sit subsistens, seu ratio subsistendi, vel ut sit inhærens, aut quasi inhærens, nostro modo concipiendi.

8. Unde etiam sequeretur, quod hic Deus subsistens, ut sic, vere, proprie, et complete sit persona, quia rationi personæ non obstat, quod illi jam subsistenti adveniant plures formæ non subsistentes, quantumvis illæ inter se incommunicabiles dicantur, id est, realiter distinctæ. Nam communicari alteri tanquam formæ, ad sustentandam illam, non est contra rationem personæ, et suppositi, ut in principio hujus materiæ dixi, et constat in Verbo divino, quod humanitati communicatur, et posset simul communicari aliis naturis realiter distinctis. Atque hæc ratio videtur mihi unica, et sufficiens ad confirmandam hanc sententiam.

9. *Confirmatur assertio.* — Potest autem confirmari primo, quia juxta sententiam oppositam multo difficilius intelligi potest Trinitatis mysterium. Quomodo enim intelligi poterit processio substantialis, nisi terminetur ad rem subsistentem secundum propriam rationem suam, quæ sit terminus completus illius processionis? Qua etiam ratione intelligi poterit oppositio relativa, qualis in Deo necessaria est? Nam esse debet inter res subsistentes, ut sic, cum sit relatio originis. Denique intelligi non poterit, quomodo divina natura dicatur esse in tribus personis, nam potius dicendum esset, tres relationes esse in hoc Deo subsistente. Secundo potest confirmari ex mys-

terio incarnationis, quia si Verbum divinum non habet propriam personalem subsistentiam, intelligi non potest, quomodo unio hypostatica in illo facta sit, et non in aliis personis.

10. *Solvuntur argumenta.* — Ad fundamentum contrariæ sententiæ dicam ex professo in libro sequenti. Multi enim theologi illo convicti negant dari in Deo subsistentiam essentialem, putant enim, subsistentiam absolutam pugnare cum relativis, et ideo ne relativas negent, negant absolutam. Quod etiam ego faciendum judicarem, si alterutrum esset necessarium: censeo autem non esse, et ideo dato antecedente, nego consequentiam. Quia in divina persona, quæ nostro modo intelligendi constat ex natura, et personalitate, utraque ex propria ratione subsistens est, neque hoc repugnat, quia non uniuntur per compositionem, sed per summam identitatem, et simplicitatem, ut dicto loco amplius declarabo.

11. Quocirca ad priorem probationem ibi adductam respondeo, subsistentiam non tantum esse, ut natura subsistat, sed etiam ut persona subsistat, et in Deo subsistentia personalis est necessaria, ut ipsa relatio ex se in suo conceptu subsistens sit. Igitur licet demus divinam essentialitatem non conjungi relationi ex indigentia subsistendi, nihilominus necessarium est, ut relatio ipsa ex se subsistens sit, ut possit veram personam constituere. Ad 2, respondetur eo modo, quo subsistentia potest esse communicabilis multis personis, esse posse terminabilem, non per compositionem, sed per summam identitatem. Ad 3, infra tractandum est, an relatio divina secundum propriam rationem relationis constituat personam, et subsistens sit, nunc breviter dicitur ipsummet, *esse ad*, in se aliquid esse, et ut sic posse esse subsistens. Ad Augustinum vero respondet divus Thomas, 1 parte, quæstione vigesima nona, articulo quarto ad primum, relationem, ut subsistens est, non considerari, nec nominari, ut respicit, sed ut in se aliud est, et ideo dixisse Augustinum, quidquid subsistet, ad se subsistere.

CAPUT V.

SINT NE IN DIVINIS PERSONIS TRES EXISTENTIE PERSONALES REALITER DISTINCTÆ.

1. Existentia, vel in substantiis idem est cum subsistentia, ut quidam volunt, vel certe proxime et intime conjuncta est illi, et ideo